

รายงานการเก็บข้อมูล
การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน
ในคดีอาญา

หัวข้อเรื่อง

“การเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่บุคคลโดยให้อำนาจคู่ความร้องขอต่อศาลให้คู่ความอีกฝ่าย
เปิดเผยพยานเพิ่มเติมในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law :
กรณีศึกษาเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ”

โดย

นายวิเชียร ปรีชาธรรมวงศ์

ภายใต้โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน
สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม
สำนักงานกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม

บทที่ 1

การเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่พยานบุคคล

โดยให้อำนาจคู่ความร้องขอต่อศาลให้คู่ความอีกฝ่ายเปิดเผยพยานเพิ่มเติม ในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ

1.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา

กระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา ของระบบกฎหมายจารีตประเพณี โดยเฉพาะประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อการค้นหาความจริงให้ได้มากที่สุด และเกิดความยุติธรรมมากที่สุด โดยที่คู่ความทั้งสองฝ่ายมีเวลาเตรียมตัวสำหรับการพิจารณาตัวอย่างเพียงพอ ประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณีที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาหรือแบบคู่ปรปักษ์ จึงได้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริง โดยคู่ความทั้งสองฝ่ายคือ ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย โดยทั้งสองฝ่ายต้องแจ้งให้คู่ความทั้งสองทราบต้องแจ้งข้อต่อสู้ล่วงหน้าก่อนการพิจารณา รวมถึงการเปิดเผยและตรวจสอบพยานหลักฐานภายใต้หลักการสมัครใจ แลกเปลี่ยนระหว่างกันก่อนการพิจารณาคดี¹

ความหมายโดยสรุปของวิธีพิจารณาความอาญาระบบกล่าวหา²

การดำเนินคดีในระบบกล่าวหาที่มีมาจากประเทศอังกฤษและกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ แคนาดา รวมทั้งกลุ่มประเทศอาณานิคมของอังกฤษ

หลักการของระบบกล่าวหา มีวิวัฒนาการจากการแก้แค้นกันระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเอง แล้วรวบรวมพยานหลักฐานมานำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาล ส่วนศาลหรือผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด

¹ นฤมล ศิริวาณิชย์, การเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลย : ศึกษาเปรียบเทียบ, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์ (นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2534

² กุลพล พลวัน, การบริหารกระบวนการยุติธรรม, ตำราจตุรภาค 4, ขอนแก่น, 2548, หน้า 11-13

ดังนั้นในระบบกล่าวหาจึงแบ่งบุคคลในคดีออกเป็น 3 ฝ่าย คือผู้เสียหายที่ทำหน้าที่เป็นโจทก์ จำเลยและศาล เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะมีแนวความคิดมาจากการพิจารณาคดีในสมัยโบราณ ซึ่งใช้วิธีทรมาน (Trial by Ordeal) และให้ทั้งสองฝ่ายสู้คดีกันเอง (Trial by battle) ส่วนศาลทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือกรรมการ ต่อมาได้รับวิวัฒนาการมาเป็นการเอาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย โดยฝ่ายโจทก์จะเอาพยานที่เป็นพรรคพวกของตนมาเบิกความกล่าวหาจำเลย ส่วนจำเลยก็เอาพวกของตนมาเบิกความรับรองความบริสุทธิ์ของตนให้ศาลฟังแล้วตัดสินคดีไปตามน้ำหนักพยานของแต่ละฝ่าย

จากการที่ใช้วิธีการต่อสู้คดีนั่นเอง ระบบกล่าวหาจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

1. หลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง
2. จำเลยมีสิทธินำสืบพยานหลักฐานหักล้างพยานโจทก์เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน
3. ถือหลักสำคัญว่าโจทก์และจำเลยมีสิทธิเท่าเทียมกันในศาล แม้โจทก์จะเป็นพนักงานอัยการซึ่งทำหน้าที่ในนามของรัฐก็จะมีฐานะเท่ากับจำเลยซึ่งเป็นราษฎร
4. ศาลหรือลูกขุน (Jury) จะวางตนเป็นกลางโดยเคร่งครัด ทำหน้าที่เหมือนกรรมการตัดสินกีฬาโดยควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยานโดยเคร่งครัด การปฏิบัติผิดหลักเกณฑ์อาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องได้
5. มีหลักคุ้มครองสิทธิของจำเลยอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาคดีต้องทำต่อหน้าจำเลย การให้สิทธิซักค้านโจทก์และการให้จำเลยที่จะมีทนายความคอยให้การช่วยเหลือในการดำเนินคดี
6. ศาลจะมีบทบาทค้นหาความจริงน้อยมาก เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของคู่กรณีจะฟ้องแสวงหาพยานมาแสดงต่อศาลด้วยตนเอง ดังนั้นบางครั้งในทางวิชาการจึงเรียกกันว่า “ระบบคู่ความ” (Adversary System) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีแพ่งศาลจะไม่เข้าไปมีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงเลย ส่วนคดีอาญาก็จะเข้าไปช่วยค้นหาความจริงบ้างในบางกรณีที่เป็นอย่างยิ่งเท่านั้น เช่น การซักถามพยานเท่าที่จำเป็น เพื่อความเป็นธรรมแก่จำเลย และศาลจะซักเพื่อให้ข้อเท็จจริงชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น แม้ว่าบางกรณีคู่ความจะพลั้งผลไม่เสนอพยานหลักฐานให้แก่ศาลทราบ ศาลก็จะวางตัวเป็นกลางจะไม่แนะนำหรือช่วยเหลือโดยซักถามเพิ่มเติมหรือเรียกพยานมาสืบเอง

ดังนั้น ประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหา โจทก์ที่เป็นราษฎรผู้เสียหายหรือที่มีพนักงานอัยการเป็นโจทก์จะมีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินคดี เพราะต้องทำหน้าที่และหาพยานหลักฐานแล้วมานำสืบพยานในศาลแต่ต้นจนจบ

บทที่ 2

การเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่พยานบุคคล

ก่อนการสืบพยานในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 ข้อความทั่วไป

การดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกามีจุดมุ่งหมายที่จะจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ โดยถือเอาสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชนเป็นหลักใหญ่ โดยในการพิจารณาจะแบ่งคู่ความออกเป็น 2 ฝ่าย ซึ่งมีสถานะเท่าเทียมกันดังที่ได้กล่าวไว้แล้วตามกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ส่วนศาลจะวางตัวเป็นกลางคอยควบคุมให้แต่ละฝ่ายสู้คดีตามกฎหมายต่าง ๆ ที่วางไว้อย่างเคร่งครัด จึงทำให้การค้นหาความจริงในคดีมีลักษณะต่อสู้ทำนองเดียวกันกับการดำเนินคดีอาญาของอังกฤษ ซึ่งเมื่อเกิดการกระทำผิดเกิดขึ้นผู้ต้องหาจะถูกดำเนินคดีภายใต้อำนาจของรัฐ โดยอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องก่อนนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

Pre-trial Discovery

ขั้นตอน pre-trial discovery นี้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการตรวจสอบพยานหลักฐานเบื้องต้นของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นขั้นตอนการตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนการพิจารณา ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเร่งรัดการพิจารณาคดีในศาล ทั้งนี้ก็เพราะการพิจารณาคดีจะถูกจำกัดอยู่ในประเด็นข้อพิพาทจริง ๆ เท่านั้น โดยการพิจารณาคดีระบบการใช้ลูกขุน (jury) ทำให้การพิจารณาต้องดำเนินติดต่อกันจนกว่าคดีจะยุติ (verdict) ดังนั้นพยานหลักฐานบางประเภทที่มีความซับซ้อนหรือในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนการพิจารณา เพื่อการพิจารณากระชับและรวดเร็ว³

³ อ่างแล้ว, เจริญธรรมที่ 1, น. 116.

ขั้นตอน Pre-trial discovery มีความหมายคือเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการพิจารณาคดี โดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ หรือในคดีอาญาอาจเรียกว่ากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนการพิจารณา (discovery in criminal process)⁴ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการเปิดเผยข้อเท็จจริงก็คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคู่ความ ในกระบวนการพิจารณานั้นเอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ⁵

- 1) เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดีทุกประการจะถูกเปิดเผยในชั้นพิจารณา
- 2) เพื่อให้ประเด็นในชั้นพิจารณาจำกัดอยู่แต่ที่เป็นข้อพิพาทแห่งคดีจริง ๆ
- 3) เพื่อให้คู่ความได้มีโอกาสประนีประนอมยอมความ

ขั้นตอน Pre-trial discovery นี้ในสหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดไว้ใน Federal Rule of Criminal Procedure Rule 16 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อเท็จจริงพยานหลักฐานก่อนและระหว่างการพิจารณาทั้งของรัฐและผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้⁶

- วิธีการบันทึกคำพยานนอกศาล (deposition) คือบันทึกคำให้การของพยานบุคคลที่มีอำนาจกระทำการ โดยคู่ความซึ่งได้แจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ เพื่อจะได้มีโอกาสมาถามค้านโดยในคดีอาญาจะใช้เฉพาะกรณีพยานบุคคลไม่สามารถมาให้การที่ศาลได้ จึงต้องใช้บันทึกคำกล่าวของเขาแทน

- วิธีการสอบถามข้อเท็จจริงจากจำเลย (interrogatories) มีข้อจำกัดว่าให้ทำได้เฉพาะข้อ ที่อยู่ของพยานบุคคล และพยานหลักฐานที่จะเสนอในชั้นพิจารณาเท่านั้น เพราะถ้านอกเหนือจากนี้แล้ว จะขัดต่อเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเองของจำเลย

⁴กาญจนา ตรีแสน, การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2533, หน้า 8

⁵ศุภชัย เกียรติเฉลิมพร, การตรวจสอบพยานหลักฐานโดยศาลก่อนการพิจารณาคดีอาญา, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2539, หน้า 71

⁶ อ่างแล้ว, เจริญธรรมที่ 3, หน้า 72-73

- การขอตรวจสอบพยานเอกสาร พยานวัตถุ (motions of inspections) โดยเปิดโอกาสให้คู่ความมีสิทธิที่จะขอให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามแสดงหรือเปิดเผยเอกสารหรือวัตถุพยาน และมีสิทธิที่จะตรวจสอบความถูกต้องแท้จริง ตลอดจนสิทธิที่จะขอตรวจเอกสารที่จะใช้เป็นพยาน⁷ ส่วนการตรวจสอบร่างกายและจิตใจ (physical and mental examinations) ในกรณีที่สภาพร่างกายหรือจิตใจของคู่ความเป็นประเด็นในคดี ในขณะที่มีการร้องขอให้ยอมรับข้อเท็จจริง (requests for admissions) นั้นอาจเป็นการขัดต่อเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเองของจำเลยได้

การสืบพยานของฝ่ายโจทก์ในคดีอาญาฝ่ายโจทก์มีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยและมีหน้าที่นำสืบก่อน มีข้อที่ควรจะต้องทำความเข้าใจในที่นี้ว่า ตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น ก่อนที่จะมีการพิจารณาสืบพยานของคู่ความจะมีกระบวนการพิจารณาที่เรียกว่า pre-trial conference หรือ pre-trial discovery⁸ ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการนี้จะมีขึ้นหลังจากการชี้ฟ้องสถาน (arraignment) ที่จำเลยให้การปฏิเสธ ระหว่างที่คดีเข้าคิวรอลำดับการพิจารณาสืบพยาน (ส่วนใหญ่จะกินเวลาประมาณ 6-12 เดือน) กฎหมายกำหนดให้มีกระบวนการประชุมพิจารณาในเรื่องพยานหลักฐาน ซึ่งหมายความว่า คู่ความจะต้องระบุพยานของฝ่ายตน และในการประชุม (pre-trial conference) ซึ่งมีผู้พิพากษาเป็นประธานนั้น ผู้พิพากษาจะให้คู่ความยอมรับข้อเท็จจริงในประเด็นที่ไม่อาจโต้เถียงกัน เช่น ให้ยอมรับเอกสารต่าง ๆ นอกจากนั้น หากมีประเด็นในบางเรื่องที่จะต้องพิสูจน์โดยผู้เชี่ยวชาญก็ให้ดำเนินการเสีย หรือประเด็นในเรื่องการบาดเจ็บของผู้เสียหายก็จะให้ส่งไปให้แพทย์ตรวจ การที่มี pre-trial conference หรือ pre-trial discovery นี้จะมีผลให้มีการสืบพยานเฉพาะในประเด็นแห่งคดีที่เป็นปัญหาจริง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการตรวจสอบพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ นั้นจะเสร็จสิ้นก่อนที่จะเริ่มสืบพยานบุคคล เมื่อถึงขั้นตอนการสืบพยานจึงเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักคำเบิกความของพยานบุคคลโดยแท้ อนึ่ง กระบวนการพิจารณาชั้น pre-trial นี้ทำให้คู่ความทราบถึงลักษณะของพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งและอาจประเมินได้ว่ามี

⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน้าที่ 8-15 เรื่องการเปรียบเทียบกฎหมายวิธีสบัญญัติ, หน้า 818

⁸ ในชั้น pre-trial conference จำเลยมีสิทธิตาม the sixth amendment ที่จะได้รับการอธิบายถึงลักษณะแห่งข้อกล่าวหาและลักษณะของการกระทำที่ถูกกล่าวหาเป็นความผิด พนักงานอัยการโจทก์มีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยพยานหลักฐานที่อาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าจำเลยบริสุทธิ์ (Brady v. Maryland, 373 U.S. 83, 1963) ในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยนั้นกฎหมายบางมตรัฐกำหนดให้จำเลยเปิดเผยข้อเท็จจริงเสียแต่ในชั้น pre-trial เช่น กรณีจำเลยอ้างฐานที่อยู่ (alibi) กฎหมายนี้ไม่ขัดต่อ privilege against self-incrimination ตามรัฐธรรมนูญ (Williams v. Florida, 399 U.S. 78, 1970).

น้ำหนักมากน้อยเพียงใด หากจำเลยเห็นว่าจะจำนนต่อพยานหลักฐาน จำเลยจะให้การรับสารภาพตามกระบวนการ plea-bargaining⁹

2.2 ขอบเขตของการเปิดเผยพยานหลักฐาน

การเปิดเผยพยานหลักฐานที่ไม่ใช่พยานบุคคลก่อนการพิจารณาในคดีอาญาของสหรัฐอเมริกามีการกำหนดไว้บางส่วนใน Rule 16 discovery and Inspection ของ Federal Rule of Criminal Procedure (2005) ไว้บางส่วน โดยแบ่งออกเป็น

1. การเปิดเผยพยานหลักฐานของรัฐ (Government's Disclosure)
2. การเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลย (Defendant's Disclosure)

ซึ่งเป็นหน้าที่ในการเปิดเผยพยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายเมื่อมีคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ดังมีรายละเอียดดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2.3 พยานที่เปิดเผย

จากขอบเขตของการเปิดเผยของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีลักษณะการเปิดเผยโดยแบ่งออกเป็น การเปิดเผยของรัฐ กับการเปิดเผยของจำเลย ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเปิดเผยพยานหลักฐานของรัฐ (Government's Disclosure)

โดยการเปิดเผยพยานหลักฐานของรัฐนั้นสิ่งที่รัฐต้องทำการเปิดเผยเมื่อจำเลยที่เป็นทั้งบุคคลหรือมีลักษณะเป็นองค์กรร้องขอ¹⁰ ได้แก่

⁹พรเพชร วิชิตชลชัย, การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน, คุณพาท เล่มที่ 2 ปีที่ 42 (เมษายน-มิถุนายน 2538), หน้า 98-102.

¹⁰ในกรณีที่จำเลยมีลักษณะเป็นองค์กร (Organizational Defendant) บุคคลที่ทำคำกล่าว (statement) เป็นบุคคลดังต่อไปนี้

1. เป็นบุคคลซึ่งถูกกล่าวอ้างถึงอันเนื่องมาจากมีความผูกพันกับจำเลยตามกฎหมายเพราะมีสถานะเป็นหัวหน้า (director) เพื่อนร่วมงาน (officer) ลูกจ้าง (employee) หรือตัวแทน (agent) ของจำเลย หรือ
2. เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อหาที่ฟ้อง และเป็นบุคคลซึ่งถูกควบคุมตัวอันเนื่องมาจากมีความผูกพันกับจำเลยตามกฎหมายเพราะมีสถานะ เป็นหัวหน้า (director) เพื่อนร่วมงาน (officer) ลูกจ้าง (employee) หรือตัวแทน (agent) ของจำเลย

- เอกสารหรือบันทึกคำกล่าวของจำเลย (Defendant's Written or recorded Statement)

เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องให้จำเลยเข้าตรวจสอบ คัดสำเนา หรือภาพถ่าย สิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็น หรือบันทึกคำกล่าวของจำเลย ซึ่งเอกสารดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของรัฐหรือพนักงานอัยการ ได้รู้หรืออาจรู้ได้จากการดำเนินการตามหน้าที่ถึงความมีอยู่ของเอกสารนั้น

- ส่วนหนึ่งส่วนใดของเอกสารหลักฐานซึ่งได้มีการบันทึกสาระสำคัญที่ยกเว้นเนื่องกับคำกล่าวของจำเลยที่ได้ให้ไว้ก่อนหรือหลังการจับกุม ซึ่งจำเลยให้คำให้การไว้ในชั้นสอบสวนแก่บุคคลซึ่งได้กระทำในนามตัวแทนของรัฐ

- บันทึกคำให้การของจำเลยที่ให้การต่อคณะลูกขุนใหญ่เกี่ยวกับฐานความผิดที่ฟ้อง

- บันทึกของจำเลยในคดีก่อน (Defendant's Prior Record)

เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องจัดให้จำเลยคัดสำเนานบันทึกของจำเลยในคดีก่อนซึ่งอยู่ในความครอบครองหรือความควบคุมของรัฐ หากพนักงานอัยการได้รู้หรืออาจรู้ได้จากการดำเนินการตามหน้าที่ถึงความมีอยู่ของบันทึกนั้น

- เอกสารและวัตถุ (Document and Objective)

เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องอนุญาตให้จำเลยเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาหรือถ่ายภาพหนังสือ รายงาน เอกสาร ข้อมูล ภาพถ่าย วัตถุที่มีรูปร่าง ตลอดจนอาคารหรือสถานที่หรือคัดสำเนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของรัฐ และหลักฐานเหล่านั้นมีลักษณะดังนี้

- มีความสำคัญต่อการต่อสู้คดีของจำเลย
- รัฐมีเจตนาที่จะใช้อ้างต่อศาลในชั้นพิจารณาคดี
- ได้มาจากหรือเป็นของจำเลย

- รายงานผลการตรวจและทดสอบ (Reports of Examinations and Tests)

เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องอนุญาตให้จำเลยเข้าทำการตรวจสอบ และคัดสำเนาหรือถ่ายภาพผลสรุปหรือรายงานเกี่ยวกับการตรวจสภาพทางจิตใจของจำเลย ตลอดจนการทดสอบทางวิทยาศาสตร์ที่ได้กระทำขึ้นเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา หาก

- 1) รายงานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองดูแลของรัฐ
- 2) พนักงานอัยการได้รู้หรืออาจรู้ได้หากได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ ถึงความมีอยู่ของรายงานนั้น
- 3) รายงานดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเตรียมต่อสู้คดี หรือที่รัฐตั้งใจที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาของศาล

- พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witnesses)

เมื่อจำเลยร้องขอรัฐต้องให้สรุปบันทึกเกี่ยวกับคำให้การซึ่งรัฐตั้งใจจะใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญ ในชั้นพิจารณา ให้แก่จำเลย นอกจากนี้ถ้ารัฐร้องขอให้จำเลยเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเงื่อนไขทางสภาพจิตใจของจำเลยและจำเลยได้ปฏิบัติตามแล้วนั้น เมื่อจำเลยร้องขอรัฐต้องให้สรุปบันทึกเกี่ยวกับคำให้การซึ่งรัฐต้องการจะใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญ

2. การเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลย (Defendant's Disclosure)

ข้อเท็จจริงที่จำเลยต้องทำการเปิดเผย ได้แก่

- เอกสารและวัตถุ (Document and Objective)

ซึ่งเมื่อจำเลยร้องขอแล้วและรัฐเองก็ดำเนินการเปิดเผยแล้วนั้น เมื่อรัฐร้องขอ จำเลยเองก็ต้องอนุญาตให้รัฐเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาหรือถ่ายภาพหนังสือ รายงาน เอกสาร ข้อมูลภาพถ่าย วัตถุที่มีรูปร่าง ตลอดจนอาคารหรือสถานที่ หรือคัดสำเนาสิ่งหนึ่งสิ่งใด หาก

- 1) เอกสารวัตถุเหล่านั้นอยู่ในความครอบครองดูแลของจำเลย
- 2) จำเลยตั้งใจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาของศาล

- รายงานผลการตรวจและทดสอบ (Reports of Examinations and Tests)

กรณีที่จำเลยร้องขอให้รัฐเปิดเผยข้อเท็จจริงตามที่ได้บัญญัติไว้และรัฐได้ปฏิบัติแล้ว เมื่อรัฐร้องขอ จำเลยเองก็ต้องอนุญาตให้รัฐเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาหรือถ่ายภาพผลหรือรายงานเกี่ยวกับการตรวจสอบร่างกายและจิตใจ ตลอดจนผลการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับคดีซึ่งอยู่ในความครอบครองดูแลของจำเลย ซึ่งจำเลยตั้งใจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาหรือพยานบุคคลที่จำเลยได้เตรียมและมีเจตนาที่จะเรียกมาเป็นหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลเมื่อผลหรือรายงานนั้นเกี่ยวข้องกับคำให้การของเขา หาก

- 1) รายงานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองดูแลของจำเลย
- 2) จำเลยตั้งใจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาของศาลหรือตั้งใจที่จะเรียกบุคคลผู้ซึ่งจัดทำรายงานเช่นนั้นหรือรายงานที่เกี่ยวข้องกับคำให้การพยานเช่นนั้น

- พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witnesses)

เมื่อรัฐร้องขอ จำเลยต้องให้สรุปบันทึกเกี่ยวกับคำให้การซึ่งจำเลยตั้งใจจะใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณา ให้แก่รัฐ ถ้า

- 1) จำเลยร้องขอให้รัฐเปิดเผยข้อเท็จจริงและรัฐได้ปฏิบัติตามแล้ว หรือ
- 2) จำเลยได้แจ้งว่าต้องการที่จะนำสืบคำให้การผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเงื่อนไขทางสภาพจิตใจของจำเลย

หลักเกณฑ์ในการค้นหาข้อเท็จจริงตาม Rule 16 discovery and Inspection ของ Federal Rule of Criminal Procedure (2005) อาจกล่าวได้โดยสรุปถึงหลักเกณฑ์การอนุญาตให้จำเลยมีโอกาสในการค้นหาและตรวจสอบพยานหลักฐานได้ ดังนี้¹¹

1. คำให้การของจำเลย (defendant's statements) รายงานการสอบสวน (examinations) และการพิสูจน์ (tests) คำเบิกความของจำเลยต่อคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) โดยมีคำร้องขอของจำเลย ศาลอาจสั่งให้พนักงานอัยการยินยอมให้จำเลยตรวจสอบและสำเนา หรือถ่ายภาพเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

ก) คำแถลง หรือคำรับสารภาพที่ถูกเขียนขึ้นหรือบันทึกไว้โดยจำเลย หรือสำเนาเรื่องดังกล่าวที่อยู่ในความครอบครอง (possession) การควบคุม หรือการบังคับของเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งพนักงานอัยการรู้ว่ามียู่ หรือโดยทางปฏิบัติควรจะรู้ว่ามียู่

ข) ผล หรือรายงานการตรวจสอบทางกายภาพหรือทางจิตใจ และการพิสูจน์หรือการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ที่ถูกกระทำขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับคดีเดียวกันนี้ หรือสำเนาเรื่องเหล่านั้นที่อยู่ในความครอบครอง การควบคุมดูแลหรือการบังคับของเจ้าพนักงานรัฐ ซึ่งพนักงานอัยการรู้ว่ามียู่หรือโดยทางปฏิบัติควรจะรู้ว่ามียู่

ค) รายงานการเบิกความของจำเลยต่อคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury)

2. หนังสือ รายงาน เอกสาร วัตถุพยานหรือสถานที่ โดยมีคำร้องขอของจำเลย ศาลอาจสั่งให้พนักงานอัยการยินยอมให้จำเลยได้ตรวจและสำเนาหรือถ่ายภาพ หนังสือ กระดาษ วัตถุพยาน สิ่งก่อสร้างหรือสถานที่ ซึ่งสำเนาหรือชิ้นส่วนดังกล่าวที่อยู่ในความครอบครอง การควบคุมดูแล หรือการบังคับของเจ้าพนักงานรัฐ โดยให้แสดงวัตถุเพื่อประโยชน์ในการเตรียมการต่อสู้ของจำเลย และคำร้องขอของจำเลยต้องแสดงเหตุผลอันสมควร เว้นแต่ที่กำหนดไว้ในข้อ 1. ข) แต่ความในข้อนี้มีได้ให้อำนาจจำเลยในการค้นหา หรือตรวจสอบรายงาน บันทึกประจำวันหรือเอกสารภายในของส่วนราชการที่จัดทำขึ้นโดยองค์การรัฐในเรื่องการสืบสวนหรือการฟ้องร้องในคดีหรือคำแถลงที่ทำขึ้นโดยพยานของรัฐ หรือผู้ที่จะเป็นพยานของรัฐ(นอกจากจำเลย) ต่อเจ้าพนักงานในองค์กรของรัฐ

จากหลักเกณฑ์ใน Rule 16 จำเลยต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลภายหลังการฟ้องคดีของโจทก์แล้ว แต่ต้องไม่เกินกว่า 10 วันนับจากวันที่โจทก์ฟ้องคดี สิ่งที่จำเลยจะร้องขอต่อศาลได้นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่รัฐได้จากจำเลย หรือจากบุคคลอื่น ๆ โดยการยึด หรือได้มาด้วยวิธีการตาม

¹¹ ไมตรี วงศ์จรศิลป์, ข้อจำกัดการค้นหาข้อเท็จจริงของทนายจำเลยในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยนิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2535, หน้า 36-40

กระบวนการพิจารณาความ ซึ่งจำเลยจะต้องรู้ว่าโจทก์มีสิ่งที่เป็นพยานหลักฐานนั้นอยู่ด้วยและจำเลยสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์กับตนเองได้ หลักเกณฑ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่ให้โอกาสจำเลยได้ค้นหาข้อเท็จจริงภายในขอบเขตจำกัด ไม่ใช่จะเปิดโอกาสให้จำเลยในคดีอาญาทุกคนที่พนักงานอัยการฟ้องมีสิทธิโดยทั่วไป ที่จะเรียกร้องให้รัฐต้องอนุญาตให้จำเลยได้รับการตรวจสอบพยานหลักฐานหรือบังคับให้พนักงานอัยการต้องแจกแจงเอกสารทั้งหลายที่จะใช้เสนอต่อคณะลูกขุนใหญ่ หรือจะใช้ในการพิจารณาคดีในศาลในหลักเกณฑ์นี้ศาลจะมีอำนาจใช้ได้ตามดุลพินิจ ซึ่งพนักงานอัยการไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เว้นแต่ดุลพินิจของศาลจะถูกใช้ไปในทางที่ผิด

จำเลยจะได้รับโอกาสตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ได้สิ่งที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ และสิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์ในทางคดีของฝ่ายพนักงานอัยการ แต่จำเลยจะไม่ได้รับอนุญาตให้ค้นหาและตรวจสอบสำเนาเอกสารที่รัฐได้มาจากต้นฉบับเอกสารของบุคคลอื่น เงื่อนไขของ Rule 16 จึงไม่ครอบคลุมถึงกรรการค้นหาและตรวจสอบเอกสารใด ๆ ที่ไม่อยู่ในความครอบครองของรัฐหรือที่รัฐได้คืนเจ้าของไปแล้ว นอกจากนี้การยื่นคำร้องขอของจำเลยเพื่อขออนุญาตต่อศาลในการค้นหาและตรวจสอบภายใต้ Rule 16 จำเลยต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าเอกสารหรือวัตถุพยานนั้นเป็นเรื่องที่รัฐได้มาจากจำเลย หรือรัฐได้มาจากบุคคลอื่นโดยการยึดหรือได้มาด้วยวิธีการตามกระบวนการพิจารณาความ

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการยื่นคำขอของจำเลยในกรณีนี้ จำเลยต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าเรื่องที่จำเลยต้องการค้นหานั้นเป็นเรื่องที่จำเลยจำเป็นต้องใช้เพื่อเตรียมการต่อสู้คดี และกรณีที่มีเหตุอันสมควร จำเลยต้องระบุพยานหลักฐานที่ต้องการค้นหาและตรวจสอบให้ศาลทราบอย่างแน่นอนด้วย

สิทธิของจำเลยที่เกี่ยวกับการ Discovery ในสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

1. จำเลยมีสิทธิตรวจสอบคำพยานของตนได้
2. คำให้การของจำเลยร่วม กฎหมายมิได้บังคับหากขึ้นอยู่กับอำนาจของศาล
3. จำเลยมีสิทธิขอคำให้การของผู้ร่วมกระทำความผิด (จำเลยร่วม) ได้ซึ่งคำให้การต้องมีประเด็นต่อสู้ไว้อย่างชัดเจนไม่เช่นนั้นต่อสู้ไม่ได้

2.4 พยานที่ไม่ให้เปิดเผย

นอกจากที่เกี่ยวกับรายงานทางวิทยาศาสตร์หรือการรักษาแล้ว Rules 16 ไม่อนุญาตให้เปิดเผยหรือตรวจสอบรายงานบันทึกความจำ (memorandum) หรือเอกสารต่อสู้ภายในอื่น ๆ (other internal defense documents) ที่จำเลย ทนายจำเลย หรือตัวแทนได้ทำขึ้นเกี่ยวกับการ

สอบสวนหรือต่อผู้คดีตลอดจนบันทึกคำกล่าวของจำเลย ของพยานรัฐ พยานจำเลยหรือที่คาดหมายว่าจะมาเป็นพยานของรัฐหรือพยานของจำเลย¹² การเข้าตรวจดู หรือกรณีที่จำเลยจะได้รับการเปิดเผยข้อเขียน, บันทึกคำกล่าวของพยานรัฐก่อนการพิจารณานั้นเป็นการต้องห้าม กล่าวคือ ถือเป็นหลักการว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีสิทธิที่จะได้รับการเปิดเผยหรือเข้าตรวจดูคำกล่าวของพยานรัฐหรือผู้ที่จะมาเป็นพยานรัฐ รวมทั้งโน้ต (note), ใบบันทึก (transcript), คำกล่าวของพยานบุคคลของรัฐที่ให้การไว้กับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี (prosecuting officer) ในการเตรียมคดีชั้นพิจารณา หรือที่เป็นผลงาน (work product) ของพนักงานอัยการ เช่น คำกล่าวของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่จำเลยกล่าวและเซ็นชื่อไว้ ถ้อยคำหรือคำกล่าวของพยานหรือผู้ที่จะมาเป็นพยานของพนักงานอัยการก็ไม่อาจที่จะอ้าง Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 เพื่อการเปิดเผยได้ ในกรณีที่บางมลรัฐไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงเรื่องนี้อย่างชัดเจน ศาลก็ได้อาศัยเหตุผลต่างๆที่จะยกคำร้องของจำเลยที่ขอเข้าตรวจดูคำกล่าวของบุคคลที่จะมาเป็นพยานรัฐก่อนการพิจารณา โดยอ้างเหตุผลต่างๆดังนี้

- (1) การเปิดเผยนั้นอาจมีผลอย่างมากที่จะก่อให้เกิดอันตรายจากการเบิกความเท็จ การข่มขู่พยาน หรือทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- (2) จำเลยเองก็มีโอกาสมากพอในการเตรียมตัวก่อนพิจารณา รวมทั้งการตรวจสอบพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้อพยานนั้น
- (3) จำเลยมีโอกาสมากพอที่จะคัดค้านคำเบิกความของพยานอัยการในชั้นพิจารณา
- (4) การเปิดเผยคำกล่าวของพยานนั้นจะเป็นการก้าวล่วงเข้าไปใน “ผลงานของการฟ้องร้อง” (the prosecution’s work)
- (5) บทบัญญัติกฎหมายบางกรณีก็บัญญัติให้เปิดเผยก่อนพิจารณาคดีเฉพาะคำกล่าวของจำเลยและคำกล่าวของพยานในชั้นพิจารณา ซึ่งเท่ากับบ่งชี้ว่าบทบัญญัตินั้นไม่รวมถึงการเปิดเผยคำกล่าวของบุคคลที่จะมาเป็นพยานก่อนพิจารณาคดีด้วย¹³

ในบทบัญญัติที่กำหนดมาตรฐานโดยเนติบัณฑิตยสภาของสหรัฐอเมริกา (American Bar Association) ได้วางมาตรฐานการค้นหาและตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาคดีไว้ (A.B.A. Standards-Discovery and Procedure before trial) ซึ่งในมาตรฐานที่ A.B.A. กำหนดไว้ถึงว่าการให้อำนาจศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการบังคับให้เจ้าพนักงานของรัฐต้องเปิดเผยวัตถุพยานและข้อเท็จจริงต่อจำเลย เพื่อประโยชน์ในการเตรียมการต่อผู้คดีและคำร้องขอของจำเลย

¹² อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 1, น. 71.

¹³ อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น. 58.

ต้องมีเหตุผลอันสมควร แต่อย่างไรก็ดี ศาลอาจปฏิเสธการเปิดเผยข้อเท็จจริง หากปรากฏว่า ข้อเท็จจริงนั้นมีเนื้อหาที่เสี่ยงต่อความเสียหายของบุคคล หรือการข่มขู่ การดิดินบน การแก้แค้น หรือการกั่นแกล้งทางธุรกิจหรือเพื่อขัดขวางการดำเนินคดี ซึ่งผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้มีน้ำหนักมากกว่าประโยชน์ที่จะให้แก่จำเลยในการต่อสู้คดีได้¹⁴

การคัดค้านเองเป็นวิธีการตรวจสอบกลั่นกรองพยานหลักฐานก่อนนำ พยานหลักฐานเข้าสืบ¹⁵ วิธีการพิจารณาในขั้นตอนนี้จะเป็นการรับฟังพยานหลักฐานเข้าสู่การ พิจารณา (admit) หรือคัดหลักฐานก่อนการพิจารณา (exclude) เพื่อเป็นการมิให้ลูกขุนรับฟัง พยานหลักฐานที่มีอาจรับฟังได้ ซึ่งลูกขุนนั้นเป็นบุคคลธรรมดาไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายอาจทำ ให้เกิดผลเสียต่อการพิจารณาคดี ถ้าศาลมีคำสั่งที่ผิดพลาดในการรับฟังพยานหลักฐานทนายความ ของคู่ความหรือคู่ความนั้นสามารถทำการคัดค้านได้โดยทำคำคัดค้านให้ปรากฏในสำนวนความ การคัดค้านนั้นต้องระบุเหตุตามกฎหมายเหตุที่สนับสนุนตามกฎหมายของข้อบังคับนั้น และยังมี ข้อยกเว้นว่าถึงแม้ว่าจะไม่มีการคัดค้าน แต่ถ้การรับฟังพยานหลักฐานนั้นขัดต่อสิทธิตาม รัฐธรรมนูญที่ร้ายแรง ถึงแม้จะ ไม่มีการคัดค้านศาลสูงก็สามารถหยิบยกขึ้นมาพิจารณาได้¹⁶

การรับพยานหลักฐานไว้พิจารณา (admission) ในหลักเกณฑ์ของการรับฟัง พยานหลักฐาน ในการนำเสนอพยานหลักฐาน และการรับฟังพยานหลักฐานจะเป็นอำนาจหน้าที่ ของผู้พิพากษาในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งมีบทตัดพยานว่าพยานหลักฐานประเภทใดรับฟังได้ ประเภทใดรับฟังไม่ได้

จากการค้นคว้าพบว่าบางศาลในสหรัฐอเมริกาทนายสามารถนำระบบ Exclusionary Rule ซึ่งเป็นหลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุหรือพยานเอกสารซึ่งได้มาโดยการ จับ การค้น หรือการยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมายอเมริกัน มาใช้ในการไต่ สนวนมูลฟ้องเพื่อขอให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยขัดต่อรัฐธรรมนูญ¹⁷ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ตามวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา (The Federal Rule of Criminal Procedure , Rule 16) กฎหมายไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการปฏิบัติของศาลใน

¹⁴ ไมตรี วงศ์จรศิลป์, ข้อจำกัดการค้นหาข้อเท็จจริงของทนายจำเลยในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2535, หน้า 38

¹⁵ ศุภชัย เกียรติเฉลิมพร, การตรวจสอบพยานหลักฐานโดยศาลก่อนการพิจารณาคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2539, หน้า 81

¹⁶ อ้างแล้ว ,เชิงอรรถที่ 12, หน้า 82

¹⁷ อ้างแล้ว ,เชิงอรรถที่ 12, หน้า 64

การพิจารณาอนุญาตให้จำเลยสามารถค้นหาและตรวจสอบข้อเท็จจริงในขอบเขตเงื่อนไขอย่างไรบ้าง อำนาจของศาลที่จะอนุญาตให้จำเลยค้นหาและตรวจสอบพยานหลักฐานของโจทก์ก่อนการพิจารณาคดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จึงเป็นการปฏิบัติด้วยอำนาจที่ไม่ชัดเจนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ศาลก็ยังคงสามารถใช้อำนาจในการอนุญาตตามคำขอของจำเลยได้ ซึ่งศาลจะอนุญาตให้จำเลยสามารถตรวจสอบพยานหลักฐานได้ในสถานการณ์ที่ศาลเห็นว่าหากปฏิเสธคำขอของจำเลยแล้ว จะสร้างความยากลำบากแก่จำเลยในการเตรียมการต่อสู้คดีอย่างไม่มีเหตุอันควร¹⁸

2.5 กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด

บทลงโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การเปิดเผยพยานหลักฐานตาม Rules 16 ได้แก่ การบังคับให้ต้องเปิดเผยและการห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นเสนอพยานหลักฐานนั้น เสนอพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่การพิจารณา ดังที่บัญญัติไว้ใน Rules 16 (d) (2) ว่า

“การไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอ (Failure to Comply with a Request) ไม่ว่าเวลาใด ในระหว่างการพิจารณาหากความปรากฏต่อศาลว่าคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพิกเฉย ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้เปิดเผยหรือยอมให้ตรวจสอบหรือห้ามมิให้นำพยานหลักฐานที่มีได้เปิดเผยหรือยอมให้ตรวจสอบ หรือห้ามมิให้นำพยานหลักฐานที่มีได้เปิดเผยมาเป็นพยานหรือศาลอาจมีคำสั่งประการอื่นตามที่เห็นสมควรเพื่อความยุติธรรม ภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น ศาลอาจกำหนดเวลาและสถานที่และวิธีการเปิดเผย หรือตรวจสอบพยานหลักฐานขึ้น โดยเฉพาะเจาะจงก็ได้ และอาจกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ได้”¹⁹

การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน (Pre-trial discovery) นั้นมีลักษณะเหมือนตะแกรง กล่าวคือกระบวนการเปิดเผยพยานจะทำให้มีการตรวจสอบกลั่นกรองพยานหลักฐานได้เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้พยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายได้รับการเปิดเผยต่อหน้าศาลก่อนการพิจารณา และพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ก็อาจจะถูกกลั่นกรองออกก่อนการพิจารณาคดีได้ในขั้นตอนของการเปิดเผยนี้ อันจะส่งผลทำให้การสืบพยานของศาลจะมีแต่เฉพาะพยานหลักฐานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคดีจริงๆ และเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้เท่านั้นที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล

¹⁸ อ่างแล้ว, เจริญธรรมที่ 11, หน้า 43-44

¹⁹ เพิ่งอ้าง, น.72.

และการสืบพยานก็จะเหลือแค่เฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาจริงๆเท่านั้น รวมถึงกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานยังทำให้กระบวนการพิจารณาคดีรวบรัดและรวดเร็วขึ้นด้วย²⁰

2.6 การขอเปิดเผยพยานเพิ่มเติม

ไม่พบข้อมูล

ตารางที่ 1 ตารางสรุปการค้นคว้าหัวข้อการเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่พยานบุคคลโดยให้อำนาจคู่ความร้องขอต่อศาลให้คู่ความอีกฝ่ายเปิดเผยพยานเพิ่มเติมในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา
บทบัญญัติ	Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 : Discovery and Inspection ข้อ (a) (b) และ (c)
ลักษณะการเปิดเผย	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดเผยโดยบังคับให้พนักงานอัยการเปิดเผย - บังคับจำเลยให้ทำการเปิดเผยหากรัฐได้ทำการเปิดเผยพยานหลักฐานแล้ว
พยานที่เปิดเผย	<p>เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็น บันทึกคำกล่าวของจำเลย คำให้การของจำเลยที่ให้การแก่คณะลูกขุน บันทึกของจำเลยในคดีก่อน เอกสารและวัตถุ รายงานผลการตรวจและทดสอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฝ่ายจำเลยมีหน้าที่ในการเปิดเผยเอกสาร วัตถุที่อยู่ในความครอบครองดูแล ภาพถ่ายรายงาน วัตถุที่มีรูปร่างตลอดจนอาคารสถานที่
พยานที่ไม่ให้เปิดเผย	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานบันทึกหรือเอกสารอื่นๆของรัฐได้ทำขึ้นเกี่ยวกับการสอบสวนหรือฟ้องร้องคดีและข้อกำหนดนี้ไม่ให้ใช้กับการเปิดเผยหรือตรวจสอบคำกล่าวของบุคคลซึ่งคาดหมายว่าจะเป็นพยานของรัฐ - รายงานบันทึกหรือเอกสารอื่นๆ ของรัฐ ซึ่งจำเลยหรือทนายจำเลยหรือตัวแทนจำเลยได้ทำขึ้นในระหว่างการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือต่อสู้คดี - คำกล่าวของจำเลยหรือทนายจำเลยหรือตัวแทนจำเลย ซึ่งจำเลย หรือรัฐหรือพยานของรัฐ บุคคลซึ่งคาดหมายว่าเป็นพยานของรัฐเป็นผู้จัดทำขึ้น
กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด	<ul style="list-style-type: none"> - ให้อำนาจนั้นอนุญาตให้มีการเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานหลักฐาน ภายในกำหนดเวลา สถานที่และลักษณะของการให้เปิดเผยและเข้าตรวจดูโดยเฉพาะได้ รวมทั้งการกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขที่เหมาะสมได้ - อนุญาตให้พิจารณาคดีต่อไป - ห้ามมิให้นำพยานหลักฐานที่มีได้มาเปิดเผยมาเป็นพยาน - มีคำสั่งประการอื่นตามที่เห็นสมควร
การขอเปิดเผยพยานเพิ่มเติม	ไม่พบข้อมูล
แนวคำวินิจฉัยของศาล	มี

²⁰ <http://www.oracleinternational.com/articles/discovery.htm>

บทที่ 3

การเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่พยานบุคคล ก่อนการสืบพยานในคดีอาญาของประเทศไทย

3.1 ข้อความทั่วไป

ในประเทศอังกฤษนั้น สืบเนื่องจากยึดถือระบบการดำเนินคดีอาญาที่เรียกว่า “ระบบกล่าวหา” (Accusatorial System) และมีหลักกฎหมาย Common Law เป็นบรรทัดฐานปฏิบัติกันมานานหลายศตวรรษ โดยมีแนวความคิดสาระสำคัญว่า กฎหมาย Common Law แต่ดั้งเดิมนั้นเป็นศูนย์รวมของการแข่งขันเกมกีฬาต่าง ๆ ความเป็นนักกีฬานี้ได้ซึมซาบเข้าไปในสายเลือดของชาวอังกฤษโดยไม่รู้ตัว และสิ่งนี้เองได้ก่อให้เกิดลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกรักความเป็นธรรม มีพฤติกรรมที่ไม่เห็นแก่ตัว อันเป็นคุณลักษณะของกลุ่มต่อสู้อย่างแท้จริง การต่อสู้ต้องดำเนินไปอย่างเสมอภาค และสมศักดิ์ศรี ข้อสันนิษฐานในเรื่องความบริสุทธิ์ของบุคคล รวมทั้งสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ตลอดจนหลักเกณฑ์พิเศษอื่น ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลของความเป็นนักกีฬาดังกล่าวนี้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อก้าวถึงการอนุญาตให้เปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญาแล้ว จึงดูเหมือนว่าชาวอังกฤษไม่ผู้เต็มใจนัก เพราะเห็นว่า การอนุญาตให้เปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญาเป็นสิ่งที่ขัดกับภูมิหลัง (background) ของหลักกฎหมาย Common Law และการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่มีมักจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดในการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยก็คือ การสร้างความประหลาดใจให้ปรากฏแก่คู่ความฝ่ายตรงข้าม ด้วยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามนั้นไม่อาจคาดคิดมาก่อน ประกอบกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยที่มีลักษณะเป็นการต่อสู้คดีกันอย่างเท่าเทียมกัน เฉกเช่นเกมกีฬานั้น เป็นสิ่งสำคัญ และมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการโน้มน้าวนโยบาย

ของกฎหมาย Common Law ดำเนินไปในรูปแบบที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ ถือว่าการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานให้คู่ต่อสู้ทราบล่วงหน้า เป็นสิ่งที่ปฏิบัติต่อดีความหมายของความเป็นนักกีฬาอย่างยิ่ง ซึ่งที่กล่าวมานี้จะเห็นได้จากในคดี Rex V. Purnell 1748 ศาลอาญา (King's Bench) ได้ปฏิเสธคำร้องของพนักงานอัยการเพื่อทำการตรวจสอบสถานะ (statutes) และเอกสารสำคัญ (archives) ของ Oxford University ซึ่งจำเลยร่วมคนหนึ่งเป็นรองอธิการบดี (Vice-Chancellor) โดยกล่าวว่า ศาลต่างเห็นพ้องต้องกันว่าไม่สามารถจะอนุญาตได้ เพราะเป็นหลักการอย่างหนึ่งของการพิจารณาคดีอาญา การบังคับให้จำเลยเปิดเผยพยานหลักฐานย่อมเป็นโทษแก่จำเลย

ต่อมาในปี ค.ศ. 1792 ในคดี King v. Holland ศาลอังกฤษยังแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาเป็นสิ่งที่อันตรายอย่างมาก เมื่อจำเลยในคดีนี้ได้ร้องขออนุญาตต่อศาลเพื่อทำการตรวจสอบรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการ ซึ่งทำการสอบสวนเขาในฐานะที่เป็นพนักงานของ The East India Company ซึ่ง Lord Kenyon ได้แสดงความคิดเห็นคัดค้านกรณีนี้ โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอแสดงความคิดเห็นให้ปรากฏอย่างชัดเจนที่สุดว่า เราไม่ควรอนุญาตต่อคำร้องขอเช่นนี้ เพราะไม่มีหลักหรือแนวบรรทัดฐานมารองรับแต่อย่างใด และถ้าเราอนุญาตไปก็จะกลายเป็นการกลับหลัก (subvert) หรือลบล้างระบบกฎหมายอาญาทั้งหมดทีเดียว”

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ ตามหลักกฎหมาย Common Law ของประเทศอังกฤษแต่ดั้งเดิมมานั้น จึงไม่มีกระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานในคดีอาญา และการไม่มีอยู่ซึ่งกระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงนี้ ได้ดำเนินไปอย่างมั่นคง กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ใดเกี่ยวกับพยานหลักฐานว่า จะไม่รับฟังพยานบุคคลซึ่งชื่อของเขามีได้ถูกเปิดเผยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ และไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความเบื้องต้นในการอนุญาตให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้มาซึ่งบัญชีรายชื่อ (list) ของพยานหลักฐานก่อนพิจารณาแต่อย่างใด ผลที่ติดตามมาก็คือ โดยทั่วไปตามหลักกฎหมาย Common Law จึงไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ที่เรียกร้องให้มีการบอกกล่าวล่วงหน้า (notice) แก่คู่ความฝ่ายตรงข้ามเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่คู่ความตั้งใจจะอ้างในชั้นพิจารณา หรือให้ยอมรับเอากระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเผย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงบางประการ ด้วยความคิดที่ยังคงเชื่อกันว่าแม้จะได้ทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานล่วงหน้าก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใด เพราะถึงอย่างไรก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความจริงนั้นได้

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงในเรื่องกระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานในคดีอาญาในประเทศอังกฤษนั้นก็ปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นไปอย่างจำกัดยิ่ง

และส่วนใหญ่ก็เป็นไปในรูปข้อยกเว้นหลักเกณฑ์ของหลักกฎหมาย Common Law อาทิเช่น กรณีถ้าโจทก์จะต้องแจ้งให้จำเลยทราบโดยละเอียดว่าพยานชื่อใด และจะมาให้การอย่างไร เพื่อจำเลยจะได้มีโอกาสเตรียมตัวเพื่อซักค้าน (cross-examination) ถ้าไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า จำเลยก็อาจคัดค้านไม่ให้นำเข้าสืบได้ หลักนี้ใช้บังคับกับพยานเอกสารด้วย นอกจากนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าตรวจสอบหรือคัดสำเนาบันทึกคำให้การของพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (deposition) และในชั้นพิจารณาได้ หรือมิฉะนั้นก็อ่านให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยฟังเสียก่อน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในรูปที่บัญญัติเป็นกฎหมายก็มีบ้างเหมือนกัน กล่าวคือในปี 1695 รัฐสภาอังกฤษได้ออกกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้นไว้ว่า ในคดีกบฏ (treason) โจทก์จักต้องส่งสำเนาคำฟ้อง (indictment) ให้แก่จำเลยล่วงหน้า 5 วัน ก่อนพิจารณาคดี และต่อมาในปี 1708 ก็ได้ขยายความคุ้มครองนี้ไปถึงคดี misprision of treason ด้วย ซึ่งกรณีนี้จักต้องส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยล่วงหน้า 10 วันก่อนพิจารณา ที่สำคัญก็คือ จำเลยในคดีดังกล่าวนี้ สามารถที่จะเข้าล่วงรู้ถึงรายชื่อของพยาน (list of witnesses) ซึ่งจะมาให้การเป็นพยานรัฐในชั้นพิจารณาได้ด้วย

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ประเทศอังกฤษยึดมั่นในหลักกฎหมาย Common Law ดังเดิม และไม่มีใครที่จะยอมรับเอากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญามาใช้ ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าในการดำเนินคดีอาญานั้น พยานหลักฐานที่คู่ความมุ่งหมายจะนำมาพิสูจน์ต่อศาลได้ถูกสมมติฐานไว้ว่าเป็นความจริง และเห็นกันว่าความจริงนั้นย่อมไม่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ ดังนั้น แม้ว่าคู่ความฝ่ายตรงข้ามจะต้องประหลาดใจ (surprise) เมื่อได้พบความจริงถูกเปิดเผยออกมา หรือข้อเท็จจริงซึ่งเขาไม่เคยล่วงรู้มาก่อนนั้น เป็นผลร้ายต่อตัวเขา เพียงเท่านั้นย่อมไม่ถึงว่าฝ่ายตรงข้ามได้รับความเสียหาย และไม่ได้รับความเป็นธรรมแต่อย่างใด ความประหลาดใจนี้ไม่อาจนำมาเป็นมูลโต้แย้งบนพื้นฐานของความยุติธรรมได้ เว้นเสียแต่จะได้ละทิ้งสมมติฐานที่ว่า “พยานหลักฐานที่ทำให้ประหลาดใจ (surprise evidence) นั้นเป็นความจริง” เสียก่อน ซึ่งแตกต่างไปจากประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างมาก เพราะในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ทั้ง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลและแนวความคิดทางหลักกฎหมาย Common Law อย่างมาก แต่ก็มีเปลี่ยนแปลง พัฒนา วางหลักเกณฑ์ของการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานในคดีอาญาให้เป็นอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นลำดับดังกล่าวมาแล้ว²¹

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการพิจารณาคดีของอังกฤษดังที่ได้เคยกล่าวว่าเป็นระบบกล่าวหา (Accusatorial System) หมายถึงระบบที่คู่ความมาศาลในฐานะเท่าเทียมกัน (on equal footing) ผู้พิพากษาทำตนเป็นกลางเหมือนผู้ตัดสินกีฬา ประเทศอังกฤษได้ยึดระบบกล่าวโทษนี้

²¹ กาญจนา ตรีแสน, การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 2534).

ตลอดมาโดยไม่ดำเนินการตามแบบกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรปทั้งนี้มีการอธิบายว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเทศอังกฤษเป็นเกาะและมีลักษณะอนุรักษนิยม ไม่ชอบของต่างประเทศ และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะการนำเอาการพิจารณาโดยลูกขุนมาใช้²² อันเป็นระบบที่ให้คู่ความคือโจทก์กับจำเลยต่อสู้คดีกันเอง (Competition Doctrine) ศาลถือว่าคู่ความอยู่ในฐานะเท่าเทียมกันโดยผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลาง คอยควบคุมกฎเกณฑ์ของการต่อสู้มิให้คู่ความดำเนินคดีเอาเปรียบซึ่งกันและกันอันมีลักษณะทำนองเดียวกันกับในคดีแพ่ง²³ ผู้พิพากษาไม่มีหน้าที่ริเริ่มในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแสวงหาความจริง โดยหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของคู่ความ ซึ่งถือเป็นกระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผย (Publicity) และใช้หลักการพิสูจน์ความผิดโดยให้พยานและจำเลยเผชิญหน้ากัน (Confrontation)²⁴

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ

ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษ แบ่งตามลำดับชั้นได้ดังนี้

1. ศาลสูงสุดของประเทศมีศาลเดียว คือ ศาลสภาขุนนาง(House of Lords)
2. ศาลสูงชั้นกลาง ได้แก่
 - 1) ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา Court of Appeals (Criminal Division)
 - 2) ศาล Crown Court
 - 3) ศาล High Court แผนก Queen's Bench
3. ศาลชั้นต้น ได้แก่ Magistrate Court

ประเภทความผิดอาญา

ตาม Criminal Law Act 1977 มาตรา 15 บัญญัติแยกประเภทความผิดทางอาญาเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาเป็น 3 ประเภท คือ²⁵

1. Offenses Triable Only on indictment คือ ความผิดที่ต้องพิจารณาโดยวิธีที่ต้องมีคำฟ้องที่เรียกว่า indictment ได้แก่ ความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ที่มีอัตราโทษสูง การพิจารณาต้องกระทำ

²² หยุดแสงอุทัย, เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4-5/2525, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

²³ คณิต ฒ นคร, กรมอัยการ : การปฏิรูปโครงสร้างและระบบงาน, อัยการ ฉบับที่ 50 ปีที่ 5 (ก.พ. 2525), หน้า 51

²⁴ สมทรัพย์ นำอำนาจ, บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2541, หน้า 20

²⁵ อธิธิ มุสิกะพงษ์, การดำเนินคดีความผิดเล็กน้อย, วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534, หน้า 25-26

ในศาล Crown Court โดยใช้ลูกขุน ความผิดประเภทนี้โจทก์ต้องเริ่มคดีที่ศาล Magistrate Court ก่อน เพื่อให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน เมื่อเห็นว่าคดีมีมูลจึงส่งมาพิจารณาที่ Crown Court ต่อไป ความผิดนี้ได้แก่ ความผิดตาม Common Law ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

2. Offenses Triable Only on summary คือความผิดอาญาที่มีโทษเล็กน้อยเดิมเป็น ความผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้งให้ได้รับการพิจารณาโดยวิธี รวบรัด แต่เมื่อรัฐสภาออกพระราชบัญญัติ The Criminal Law Act 1977 แล้ว ได้นำความผิดตาม พระราชบัญญัติต่าง ๆ มารวมไว้ในมาตรา 15 ประกอบกับตารางที่ 1 ท้ายพระราชบัญญัติ ความผิด ประเภทนี้ต้องพิจารณาในศาล Magistrate Court โดยไม่ต้องมี indictment หรือคำฟ้อง

3. Offenses Triable Only either way คือความผิดที่กำหนดขึ้นใหม่โดย The Criminal Law Act 1977 มาตรา 16 ประกอบกับตาราง 2,3 ท้ายพระราชบัญญัติ ความผิดประเภทนี้ก่อนมีการ พิจารณาคดี Magistrate Court จะต้องพิจารณาก่อนว่าวิธีพิจารณาแบบใดจะเหมาะสมที่สุด โดยศาล จะสอบถามโจทก์ก่อนแล้วจึงสอบถามจำเลย หลังจากนั้น ศาลจะต้องพิจารณาจากลักษณะของ ความผิดว่ามีสภาพเป็นความผิดอุกฉกรรจ์หรือไม่ โทษที่จำเลยควรได้รับหากฟังว่าจำเลยกระทำความ ผิดจะอยู่ในอำนาจศาล Magistrate Court หรือไม่ หรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ว่าคดีควรพิจารณาโดยมีคำ ฟ้องหรือโดยรวบรัด

กระบวนการพิจารณาคดีอาญา²⁶

จากการแบ่งแยกประเภทความผิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การพิจารณาคดีอาญาใน ศาลของประเทศอังกฤษกระทำได้ 2 วิธี กล่าวคือ

1. กระบวนพิจารณาโดยรวบรัด (Summary Trial)
2. กระบวนพิจารณาคดีโดยคำฟ้อง (Trial on indictment)

สำหรับวิธีพิจารณาคดีของประเทศอังกฤษนั้น สามารถแบ่งตามประเภทความผิด ได้ดังนี้

การพิจารณาคดีความผิดเล็กน้อย

ในประเทศอังกฤษการพิจารณาความผิดประเภทนี้ จะใช้กระบวนการพิจารณาโดย รวบรัด คือ การพิจารณาคดีที่ศาล Magistrate Court เป็นการพิจารณาคดีโดยไม่ต้องมีคำฟ้องและ

²⁶ สัจฉิรักษ์ ปัญวัฒน์ลิขิต, การพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะ นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540, หน้า 21-26

คณะลูกขุน ซึ่งก็คือความผิดประเภท Offenses Triable Only on summary และ Offenses Triable Only either way

การเริ่มคดีอาญาที่พิจารณาโดยรวบรัดนั้น โจทก์จะต้องเสนอคำฟ้องที่เรียกว่า Information ซึ่งอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาก็ได้ แต่ตามปกติจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร Information มีเนื้อหา และรูปแบบที่เข้าใจง่าย กล่าวคือ จะมีการฟ้องในความผิดใดความผิดใด ความผิดหนึ่งเพียงอย่างเดียว (only one offence) การบรรยายการกระทำ ความผิดจะต้องใช้สำนวนง่าย ๆ พร้อมทั้งอ้างเหตุผลที่จำเป็น ไม่จำกัดระบอบองค์ประกอบของความผิดทั้งหมด และหลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิคต่าง ๆ²⁷

ในการพิจารณาคดีโดยรวบรัด จำเลยจะมาปรากฏตัวที่ศาลโดยหมายเรียกหรืออาจถูกจับตัวมาก็ได้ ขั้นตอนแรกจะมีการอ่านความผิดที่ถูกฟ้องให้จำเลยรับฟัง โดยปกติแล้วจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล แต่บทบัญญัติใน S.1 ของ Magistrates' Court Act 1957 ให้จำเลยที่ให้การรับสารภาพมีสิทธิที่จะไม่มาศาลก็ได้ ซึ่งในกรณีนี้จะมีการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องโดยย่อให้จำเลยทราบ แล้วจึงจะกำหนดวันพิจารณาคดีลับหลังจำเลย การพิจารณาจะจำกัดอยู่ในขอบเขตของข้อหาตามคำฟ้องที่ได้ส่งให้จำเลยทราบเท่านั้น อย่างไรก็ตามจำเลยที่รับสารภาพนอกจากเปลี่ยนใจ แล้วมาปรากฏตัวที่ศาลเพื่อปฏิเสธฟ้องได้ ศาลจะไม่ออกหมายจับจำเลยที่รับสารภาพแล้วใช้สิทธิไม่มาศาลในวันพิจารณา เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าโดยน้ำหนักของความผิดอาจไม่เหมาะสมที่จะตัดสินลงโทษลับหลังจำเลย

ตามกฎหมายอังกฤษมีความผิดอาญาอยู่สามกลุ่มที่สามารถเลือกวิธีพิจารณาได้ กล่าวคือ

1. ผู้ที่ถูกฟ้องโดยวิธีรวบรัด ในความผิดที่มีโทษจำคุกเกินสามเดือนขึ้นไปอาจเลือกให้มีการพิจารณาโดยลูกขุนได้ ก่อนที่จำเลยจะถูกเรียกมาให้การจะต้องแจ้งให้จำเลยทราบว่าเขามีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยคณะลูกขุนถ้าเขาต้องการเช่นนั้น หากไม่ได้แจ้งให้จำเลยทราบก่อนการพิจารณาโดยรวบรัดที่ได้ทำลงไปย่อมไม่มีผล
2. ความผิดซึ่งโดยปกติจะต้องพิจารณาโดยมีคำฟ้อง อาจได้รับการพิจารณาโดยรวบรัดได้ในกรณีที่ศาลและจำเลยยินยอม ทั้งนี้ ศาลต้องพิจารณาถึงการมีผู้ดำเนินคดีแทนโจทก์หรือจำเลยลักษณะของความผิด สถานการณ์อื่น ๆ รวมตลอดถึงความเพียงพอของโทษที่ศาลจะลงแก่จำเลยในกรณีที่มีการพิจารณาโดยรวบรัด และสถานการณ์ที่ทำให้บรรเทาความร้ายแรงของความผิดดังนี้ ศาลอาจพิจารณาให้มีการพิจารณาโดยรวบรัดก่อนหรือ

²⁷ Roger Arguile, Criminal Procedure (London : Butterworth & Co.(publishers) Ltd., 1969), P.51.

ขณะที่มีการพิจารณาคดีประเภทนี้ อย่างไรก็ตามก็จำเลยย่อมมีสิทธิเปลี่ยนความตั้งใจและขอให้ศาลพิจารณาโดยใช้ลูกขุนก่อนเริ่มสืบพยาน

3. ความผิดบางฐานสามารถพิจารณาได้ทั้งโดยคำฟ้องและโดยรวบรัด โดยปกติศาลจะพิจารณาโดยรวบรัดแต่จำเลยจะเลือกให้มีการพิจารณาโดยมีคำฟ้องก็ได้ แต่หากปรากฏต่อศาลว่าการพิจารณาโดยรวบรัดจะมีความเหมาะสมกว่า ศาลก็อาจให้มีการพิจารณาโดยรวบรัดแทนได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์

เมื่อมีการพิจารณาโดยรวบรัด เสนอศาลจะถามจำเลยว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ (guilty or not guilty) เช่นเดียวกับการพิจารณาทั่วไป โดยปกติหากจำเลยรับสารภาพ ศาลจะพิพากษาลงโทษ โดยไม่รับฟังพยานหลักฐานอื่นอีก อย่างไรก็ตามก็จำเลยอาจกลับคำรับสารภาพก่อนศาลพิพากษาก็ได้ และในพฤติการณ์พิเศษอาจทำได้ระหว่างรอการตัดสินลงโทษ

ในกรณีจำเลยปฏิเสธไม่ยอมรับสารภาพ ก็จะต้องมีการพิสูจน์ข้อกล่าวหาโดยโจทก์มักจะได้แก่ ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของจำเลยนั้นเริ่มเปิดคดีแล้ว โจทก์จะเรียกพยานมาสืบทีละคน และให้จำเลยถามค้านเมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้วจำเลยอาจดำเนินการต่อไปในสองแนวทาง คือ แถลงว่าไม่มีข้อต่อสู้ หรือจะเรียกพยานของตนขึ้นสืบก็ได้ ในกรณีที่จำเลยเห็นว่าพยานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักหรือขัดแย้งกันหรือพยานโจทก์ตอบคำถามค้านไม่ดีจำเลยอาจไม่จำเป็นต้องสืบพยานของตน โดยเพียงแต่แถลงด้วยวาจาถึงความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อต่อสู้ของพยานโจทก์ หากศาลเห็นชอบด้วยก็จะพิพากษายกฟ้องโจทก์ แต่หากศาลเห็นว่ายังมีข้อโต้แย้ง ก็อาจให้จำเลยสืบพยานต่อไปหรือเปิดโอกาสให้โจทก์สืบพยานเพิ่มเติม ซึ่งเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะภายหลังจากสืบพยานเสร็จแล้วศาลจะพิจารณาตัดสินลงโทษหรือยกฟ้องก็ได้แต่กรณีไป

อย่างไรก็ดี ยังมีกรณีที่จำเลยอาจรับสารภาพโดยไม่ต้องมาศาลได้ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วทั้งต่อจำเลยและศาล ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่า Pleading guilty by post โดยสันนิษฐานว่าบัญญัติให้มีกฎหมายกำหนดวิธีการที่ผู้กระทำความผิดที่ประสงค์จะรับสารภาพไม่จำเป็นต้องมาศาล วิธีการนี้ให้ใช้ได้เฉพาะ Summary Offense โดยแท้ ซึ่งไม่อาจเลือกพิจารณาโดยมีคำฟ้องได้และต้องเป็นคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน

เมื่อโจทก์ต้องการใช้วิธีการนี้ จะต้องส่งรายละเอียดเกี่ยวกับการฟ้องคดีพยานหลักฐานจุดประสงค์ของการพิจารณาคดีโดยย่อ ๆ และแบบฟอร์มคำยินยอมให้จำเลยกรอกข้อความเพื่อให้เจ้าหน้าที่ศาลทราบว่าจำเลยมีเจตนาจะไม่มาศาล โดยส่งไปพร้อมหมายเรียกเมื่อจำเลยกรอกข้อความส่งให้เจ้าหน้าที่ศาลแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะแจ้งแก่โจทก์ว่าจำเลยประสงค์จะรับ

สารภาพ โดยไม่มาศาล ในการพิจารณาคดีศาลจะถือเสมือนว่าจำเลยมารับสารภาพในศาล แต่หากปรากฏว่าในเวลาใดก่อนศาลพิจารณจำเลยได้ขอถอนคำร้องดังกล่าวเป็นหนังสือศาลก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณาไปดังเช่นปกติ ในการพิจารณาคดี โจทก์จะไม่ได้รับอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานอื่นใด นอกเหนือไปจากที่ระบุในเอกสารที่ส่งให้แก่จำเลย ศาลจะพิจารณาลงโทษลับหลังจำเลย แต่หากศาลเห็นว่าควรรับฟังข้อเท็จจริงอื่นจากจำเลย หรือเห็นว่าควรลงโทษจำเลยประการอื่น ก็จะทำให้โอกาสจำเลยมาศาลต่อไป

การพิจารณาคดีออกอกรรจ์

ในประเทศอังกฤษ การดำเนินคดีความผิดออกอกรรจ์ที่มีอัตราโทษสูงจะต้องพิจารณาโดยวิธีที่ต้องมีคำฟ้องที่เรียกว่า indictment โดยการพิจารณาต้องกระทำในศาล Crown Court โดยใช้ลูกขุน โจทก์ต้องเริ่มคดีที่ศาล Magistrate Court ก่อน เพื่อให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องเมื่อเห็นว่าคดีมีมูลจึงจะส่งมาพิจารณาที่ Crown Court ต่อไป

การไต่สวนมูลฟ้องของอังกฤษ จะกระทำในทุกคดีที่เข้าเกณฑ์ต้องไต่สวนมูลฟ้องและกระทำในคดีความผิดร้ายแรง โดยศาล Magistrate จะทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอ ที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษา Crown Court หรือไม่ และนอกจากนี้ก็เพื่อแจ้งให้จำเลยทราบถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีอย่างเป็นทางการ

การสืบพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง มีผลดีในแง่ที่ช่วยลดการกลับคำของพยานในชั้นพิจารณาของศาลได้ เพราะช่วยให้จำเลยได้รู้ถึงแนวทางในการต่อสู้คดีว่าควรจะเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังช่วยให้ศาลที่พิจารณาคดีได้ศึกษาคดีก่อนที่จะเริ่มการพิจารณาคดีด้วยและยังสามารถนำคำให้การที่พยานได้ให้การไว้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมาเป็นประโยชน์ในชั้นพิจารณาได้ หากพยานที่เบิกความไว้แล้วไม่สามารถมาเบิกความในชั้นพิจารณาได้เพราะเหตุใด ๆ เช่น เสียชีวิตหรือสาบสูญไป เป็นต้น

เมื่อเสร็จการไต่สวนมูลฟ้อง จะต้องมีการออกคำฟ้อง (Indictment) และเสนอภายใน 28 วัน เว้นแต่ศาล Crown Court จะอนุญาตให้ขยายเวลา แต่การละเลยไม่ปฏิบัติตามดังกล่าวก็ไม่ทำให้การตัดสินเป็นโมฆะ อย่างไรก็ตามการไต่สวนโดย Magistrate นี้ก็มีข้อเสียตรงที่ใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายแพง ซึ่งจำเลยมักจะสมัครใจที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเลย

จากการค้นคว้าศึกษาการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ นั้น มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและการสืบสวนสอบสวน 1996 (Criminal Procedure and Investigations Act 1996) ใน Chapter 25 Part 1 เรื่องการเปิดเผยพยานหลักฐาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในประเทศอังกฤษนั้น ได้กำหนดให้มีการเปิดเผยพยานหลักฐานออกเป็น 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ การเปิดเผยพยานหลักฐานของพนักงานอัยการ (Disclosure by the prosecution) การเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลย (Disclosure by the accused) และ การเปิดเผยพยานผู้เชี่ยวชาญ (Disclosure of expert evidence) ซึ่งในที่นี้ผู้ค้นคว้าจะขอกล่าวถึงการเปิดเผยพยานหลักฐานเพียง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายอัยการและฝ่ายจำเลย

3.3 พยานที่เปิดเผย

การเปิดเผยพยานหลักฐานของพนักงานอัยการนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและการสืบสวนสอบสวน 1996 (Criminal Procedure and Investigations Act 1996) ใน Chapter 25 Part 1 เรื่อง Disclosure ซึ่งปรากฏใน section 3, 4 และ 7 ซึ่งในประเทศอังกฤษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและการสืบสวนสอบสวน 1996 ได้แบ่งการเปิดเผยของพนักงานอัยการออกเป็น 2 ช่วง คือ การเปิดเผยพยานหลักฐานปฐมภูมิหรือการเปิดเผยเบื้องต้น (primary disclosure) และการเปิดเผยพยานหลักฐานทุติยภูมิหรือการเปิดเผยครั้งที่สอง (secondary disclosure) ในส่วนของมาตรา 3 และ 4 ได้กล่าวถึงการเปิดเผยพยานหลักฐานเบื้องต้นของพนักงานอัยการ โดยกล่าวถึงว่าพนักงานอัยการจะต้องเปิดเผยพยานหลักฐานในการฟ้องคดีอาญา (any prosecution material) ซึ่งยังไม่เคยเปิดเผยให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบมาก่อน รวมถึงความคิดเห็นของพนักงานอัยการ (the prosecutor's opinion) เกี่ยวกับคดีที่ได้ฟ้องกันนั้น หรือเปิดเผยบันทึกคำกล่าว (a written statement) ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้กล่าวมานั้นหมายถึงว่าเป็นสิ่งที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการแล้วเท่านั้น

Keane (1994) 1 WLR 746 ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการเปิดเผยข้อมูลในชั้นของการเปิดเผยข้อมูลเบื้องต้น (Primary disclosure) ซึ่งเป็นช่วงของการเปิดเผยพยานหลักฐานของอัยการว่า ข้อมูลหลักฐานที่จำเป็นต้องได้รับการเปิดเผยก็ต่อเมื่อ พยานหลักฐานที่ได้มานั้น ได้ถูกไต่ตรองพิจารณาเป็นอย่างดีโดยกระบวนการการดำเนินคดีแล้วว่า

- 1) พยานหลักฐานที่ได้มานั้นเกี่ยวข้องกับหรือมีความเป็นไปได้ที่จะเกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี
- 2) พยานหลักฐานนั้นอาจนำมาซึ่งประเด็นใหม่ในการพิจารณาคดีที่หลักฐานที่นำมาใช้อยู่นั้น ไม่อาจจะแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน

3) พยานหลักฐานนั้นสามารถนำไปสู่พยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งในข้อ 1) และ 2)

ในส่วนของการเปิดเผยพยานหลักฐานทุติยภูมิหรือการเปิดเผยครั้งที่สอง (secondary disclosure) นั้นถูกกำหนดใน section 7 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและการสืบสวนสอบสวน 1996 โดยการเปิดเผยในขั้นนี้นั้นจะกระทำเมื่อฝ่ายจำเลยได้ยื่นคำให้การ อัยการจะทำการเปิดเผยแก่ผู้ต้องหาถึงพยานหลักฐานในการดำเนินคดีก่อนหน้าถึงพยานหลักฐานที่ยังไม่ได้เปิดเผยออกมาแล้วคือพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการได้พบหรือมีพยานหลักฐานอื่นเพิ่มเติมสำหรับที่จะนำมาใช้ประกอบกับการฟ้องคดีอาญาแก่จำเลย วิธีการในการเปิดเผยนั้นจะเป็นรูปแบบเดียวกับการเปิดเผยพยานหลักฐานเบื้องต้น และกระบวนการนี้จะขึ้นอยู่กับข้อยกเว้นเดียวกันในเรื่องของพยานหลักฐานที่ศาลมีคำสั่งห้ามทำการเปิดเผย เพราะเห็นแล้วว่าจะไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี (section 7(5)) หรือในกรณีที่พยานหลักฐานถูกสกัดกั้นไว้โดย The Interception of Communication Act 1985 (section 7(6))

จากการค้นคว้าจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและการสืบสวนสอบสวน 1996 เป็นที่น่าสังเกตว่าหน้าที่ในการเปิดเผยพยานหลักฐานของอัยการนั้นไม่ได้เป็นหน้าที่ที่บังคับกล่าวคือ ไม่มีบทบังคับว่าให้ต้องเปิดเผยพยานหลักฐานในลักษณะที่เป็นบทบังคับเด็ดขาด ซึ่งจะแตกต่างจากหน้าที่ของจำเลยในการเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลยที่มีลักษณะเป็นบทบังคับจะได้กล่าวต่อไป

การเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลย (Disclosure by the defense)

ในส่วนของการเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลยนั้นได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและการสืบสวนสอบสวน 1996 (Criminal Procedure and Investigations Act 1996) เช่นกัน ซึ่งอยู่ใน section 5 เรื่อง Compulsory disclosure by accused หรือเรื่องหน้าที่การเปิดเผยพยานหลักฐานที่บังคับโดยจำเลยหรือผู้ต้องหา ซึ่งได้กำหนดให้จำเลยต้องทำการเปิดเผย ได้แก่ สำเนาเอกสารที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานของจำเลย (copies of the documents containing the evidence) ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน The Criminal Justice Act 1987 (section 5(2)(b)) รวมถึงบันทึกคำให้การหรือข้อต่อสู้ของจำเลย (a defense statement) ให้แก่ศาลและพนักงานอัยการทราบ ซึ่งในกรณีของการเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลยนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อพนักงานอัยการได้ทำการเปิดเผยพยานหลักฐานต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อการเปิดเผยพยานหลักฐานของพนักงานอัยการแล้ว

3.4 พยานที่ไม่ให้เปิดเผย

ไม่พบข้อมูล

3.5 กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด

ไม่พบข้อมูล

3.6 การขอเปิดเผยพยานเพิ่มเติม

อัยการอาจจะทำแบบคำร้องต่อศาลว่าข้อมูลหลักฐานใดไม่ควรมีการเปิดเผยทั้งในชั้นของการเปิดเผยพยานหลักฐานเบื้องต้นหรือการเปิดเผยพยานหลักฐานครั้งที่สอง ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า พยานหลักฐานที่จะทำการเปิดเผยนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีถ้ามีการเปิดเผยอย่างไรก็ตามฝ่ายจำเลยเองก็สามารถทำเรื่องต่อศาลเพื่อขอคำสั่งให้อัยการควรที่จะเปิดเผยพยานหลักฐานที่จะทำการเปิดเผยได้ด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ในประเทศอังกฤษเองก็ไม่ได้มีการกำหนดถึงการเปิดเผยพยานหลักฐานเพิ่มเติมไว้อย่างชัดเจนเพียงแต่ได้กำหนดไว้เป็นหลักกว้าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ซึ่งในการเปิดเผยพยานหลักฐานที่ไม่ใช่บุคคลนั้นได้มีบัญญัติไว้เพียงคร่าว ๆ เช่นกัน ดังเช่น สำเนาเอกสารที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานของจำเลย บันทึกคำให้การหรือข้อต่อสู้ของจำเลย เป็นต้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าอัยการนั้นจะมีบทบาทอย่างในการดำเนินคดีทางอาญาของประเทศอังกฤษ ดังจะเห็นได้จากการให้อัยการสามารถใช้ดุลพินิจในการเปิดเผยพยานหลักฐานว่าจะเปิดเผยหรือไม่ และในการเปิดเผยพยานหลักฐานของอัยการนั้นก็ไม่ได้เป็นบทบังคับที่เด็ดขาด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

3.7 แนวคำวินิจฉัยของศาล

ไม่พบข้อมูล

**ตารางที่ 2 ตารางสรุปการค้นคว้าหัวข้อการเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่พยานบุคคลโดยให้อำนาจคู่ความ
ร้องขอต่อศาลให้คู่ความอีกฝ่ายเปิดเผยพยานเพิ่มเติมในคดีอาญาของประเทศไทย**

ประเด็น	อังกฤษ
บทบัญญัติ	Criminal Procedure and Investigations Act 1996 Chapter 25 Part 1 section 3, 4 และ 7
ลักษณะการเปิดเผย	บังคับให้จำเลยเปิดเผยหากพนักงานอัยการได้เปิดเผยพยานหลักฐานนั้นแล้ว
พยานที่เปิดเผย	-พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญา ความคิดเห็นของพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับคดี บันทึกคำกล่าวของผู้ต้องหาหรือจำเลย
พยานที่ไม่ให้เปิดเผย	ไม่พบข้อมูล
กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด	ไม่พบข้อมูล
การขอเปิดเผยพยานเพิ่มเติม	มีการเปิดเผยพยานเพิ่มเติมในครั้งที่ 2
แนวคำวินิจฉัยของศาล	ไม่พบข้อมูล

**ตารางที่ 3 ตารางสรุปเปรียบเทียบการค้นคว้าการเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่พยานบุคคลโดยให้อำนาจ
คู่ความร้องขอต่อศาลให้คู่ความอีกฝ่ายเปิดเผยพยานเพิ่มเติมในคดีอาญาของประเทศ
สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ**

ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ
บทบัญญัติ	Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 : Discovery and Inspection ข้อ (a) (b) และ (c)	Criminal Procedure and Investigations Act 1996 Chapter 25 Part 1 section 3, 4 และ 7
ลักษณะการเปิดเผย	-เปิดเผยอย่างบังคับให้พนักงานอัยการเปิดเผย -บังคับจำเลยให้เปิดเผยหากรัฐได้เปิดเผยพยานหลักฐานแล้ว	บังคับให้จำเลยเปิดเผยหากพนักงานอัยการได้เปิดเผยพยานหลักฐานนั้นแล้ว
พยานที่เปิดเผย	- เอกสารเกี่ยวเนื่องกับประเด็นบันทึกคำกล่าวของจำเลยทำให้การของจำเลยที่ให้การต่อคณะลูกขุนบันทึกของจำเลยในคดีก่อน เอกสารและวัตถุ รายงานผลการตรวจและทดสอบ - ฝ่ายจำเลยมีหน้าเปิดเผย เอกสารวัตถุที่อยู่ในครอบครองดูแลภาพถ่าย รายงาน วัตถุมีรูปร่าง ตลอดจนอาคารสถานที่	-พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญา ความคิดเห็นของพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับคดี บันทึกคำกล่าวของผู้ต้องหาหรือจำเลย
พยานที่ไม่ให้เปิดเผย	-รายงานบันทึกหรือเอกสารอื่นๆของรัฐได้ทำขึ้นเกี่ยวกับการสอบสวน หรือฟ้องร้องคดี และ	ไม่พบข้อมูล

	<p>ข้อกำหนดนี้ไม่ให้อำนาจในการเปิดเผยหรือตรวจสอบคำกล่าว ของบุคคลซึ่งคาดหมายว่าจะเป็นพยานของรัฐ</p> <p>-รายงานบันทึกหรือเอกสารอื่นๆของรัฐ ซึ่งจำเลยหรือทนายจำเลยหรือตัวแทนจำเลยได้ทำขึ้นในระหว่างการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือต่อสู้คดี</p> <p>-คำกล่าวของจำเลยหรือทนายจำเลยหรือตัวแทนจำเลย ซึ่งจำเลย หรือรัฐหรือพยานของรัฐ บุคคลซึ่ง</p>	
ประเด็น	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ
	<p>คาดหมายว่าจะเป็นพยานของรัฐเป็นผู้จัดทำขึ้น</p>	
กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด	<p>-ให้คู่ความนั้นอนุญาตให้มีการเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานหลักฐาน ภายในกำหนดเวลา สถานที่และลักษณะของการให้เปิดเผยและเข้าตรวจดูโดยเฉพาะได้ รวมทั้งการกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขที่เหมาะสมได้</p> <p>-อนุญาตให้พิจารณาคดีต่อไป</p> <p>-ห้ามมิให้นำพยานหลักฐานที่มีได้มาเปิดเผยมาเป็นพยาน</p> <p>-มีคำสั่งประการอื่นตามที่เห็นสมควร</p>	ไม่พบข้อมูล
การขอเปิดเผยพยานเพิ่มเติม	ไม่พบข้อมูล	มีการเปิดเผยพยานเพิ่มเติมในครั้งที่ 2
แนวคำวินิจฉัยของศาล	มี	ไม่พบข้อมูล

บทที่ 4

กระบวนการก่อนการพิจารณาคดีในประเทศไทย

4.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี

การค้นหาความจริงในคดีอาญานั้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ในเบื้องต้น มีองค์ประกอบในการพิจารณาคดี คือ มีพนักงานอัยการ ทนายความ และผู้พิพากษา โดยฐานะของพนักงานอัยการนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเป็นทนายความของแผ่นดิน และมีบทบัญญัติบางมาตรากำหนดให้ศาลค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง คือ ให้ศาลมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองเพื่อประกอบการพิจารณาว่าคดีของโจทก์มีมูลหรือไม่ และในชั้นพิจารณาคดีก็ให้อำนาจศาลเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ ทั้งศาลยังมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้ในระหว่างการพิจารณาเมื่อศาลเห็นสมควร และในกรณีที่ศาลเห็นสมควรที่จะตรวจพยานหลักฐานของโจทก์ที่ปรากฏในคดีอื่นที่มีอำนาจเรียกสำนวนดังกล่าวมาตรวจดูได้ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าได้รับเอาวิธีการค้นหาความจริงโดยศาลของประเทศที่ยึดถือระบบกฎหมาย Civil Law มาใช้ โดยศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการค้นหาความจริงได้พอสมควร

อย่างไรก็ดี ถึงแม้จะมีองค์ประกอบในการพิจารณาคดีอันมีพนักงานอัยการ ทนายความ และผู้พิพากษา และมีบทบัญญัติที่แสดงถึงการนำเอาวิธีการค้นหาความจริง โดยศาลที่

เหมือนกับประเทศที่ยึดถือระบบกฎหมาย Civil Law แต่ในทางปฏิบัติการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยก็ให้คู่ความทั้งพนักงานอัยการและจำเลยหรือทนายความในคดีมีสิทธิเสนอพยานหลักฐานเท่าเทียมกัน และมีสิทธิซักค้านพยานเท่าๆกัน โดยพนักงานอัยการดำเนินคดีในฐานะทำนองเป็นคู่ความที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยหรือทนายความและศาลก็จะวางเฉยวางตัวเป็นกลาง ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการการค้นหาคำความจริงในคดีแต่อย่างใด ปล่อยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันในทางกฎหมาย ซึ่งทางปฏิบัติเช่นนี้เท่ากับเป็นการรับเอาวิธีการค้นหาคำความจริงโดยคู่ความตามระบบกล่าวหาของอังกฤษและสหรัฐอเมริกามาใช้

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การค้นหาคำความจริงตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้เอากการดำเนินคดีอาญาของประเทศตะวันตกมาเป็นแบบอย่าง และเป็นการนำเอาทั้งหลักการค้นหาคำความจริงโดยคู่ความตามระบบกฎหมาย Common Law และหลักการค้นหาคำความจริงโดยศาลของประเทศที่ยึดถือระบบกฎหมาย Civil Law มาใช้ กล่าวคือ มีบทบัญญัติบางมาตราที่เน้นบทบาทของศาลโดยให้ศาลสามารถค้นหาคำความจริงได้อย่างกว้างขวาง และในทางปฏิบัติก็ยอมรับหลักการค้นหาคำความจริงโดยวิธีการต่อสู้คดี ด้วยการให้คู่ความมีหน้าที่ นำสืบพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตนในกระบวนการพิจารณา ในข้อนี้ได้ส่งผลไปถึงประการที่ว่าทุกองค์การในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ หรือศาล ล้วนมีส่วนในการค้นหาคำความจริงในคดีอาญา²⁸

ปัจจุบัน ได้มีการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีอาญาเพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241

สำหรับบทบัญญัติในส่วนของการเปิดเผยพยานหลักฐานของไทยนั้น ปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 ขึ้น โดยหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการกำหนดให้มีการเปิดเผยพยานของไทยโดยรวมยังจำกัดอยู่เฉพาะคดีบางประเภท กล่าวคือ คดีที่จะเปิดเผยพยานตามกฎหมายไทยได้ต้องเป็นคดีที่จำเลยไม่ให้การ หรือ จำเลยให้การปฏิเสธ เท่านั้น และต้องกระทำเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมด้วย หากคดีอาญาเรื่องใด สภาพและลักษณะแห่งคดีไม่มี

²⁸ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย, จุลพาห เล่มที่ 3 ปีที่ 42 (กรกฎาคม - กันยายน 2538), หน้า 71-73.

เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องกระทำการเปิดเผย กรณียอมไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 173/1 นอกจากนี้ยังให้อำนาจศาลมีดุลพินิจที่จะกำหนดให้มีการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาคดีได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ อาจเกิดจากการร้องขอของกลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลเห็นสมควรเองก็ได้ กรณีศาลเห็นสมควรเองยอมเป็นดุลพินิจของศาลอยู่เอง แต่ถ้าเป็นกรณีที่กลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ก็เป็นดุลพินิจของศาลที่จะเห็นสมควรหรือไม่ เช่นกัน หากเชื่อว่าเมื่อกลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอแล้ว ศาลจะอยู่ในบังคับที่ต้องดำเนินการให้ตามคำขอแต่อย่างใด²⁹

อย่างไรก็ตาม ปัญหาในทางปฏิบัติ การบังคับใช้หรือดำเนินการตามกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานนั้น ยังคงมีปัญหาเนื่องจากพื้นฐานของคดีอาญาจะแตกต่างจากคดีแพ่ง ทั้งในส่วนฐานะของกลุ่มความและกระบวนการดำเนินคดี รวมถึงหลักการเดิมในเรื่องหน้าที่นำสืบและภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลย และการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาคดีดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ หากการเปิดเผยพยานหลักฐานทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกันในทางคดีหากได้เห็นพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้ ในคดีที่ศาลใช้ดุลพินิจไม่กำหนดให้มีการเปิดเผยพยานหลักฐานแล้ว จะสามารถนำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนของกรณีขึ้นบัญชีระบุนพยานมาใช้โดยผ่านมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามหลักการเดิมได้หรือไม่ รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานหลักฐานที่นำมาเปิดเผย เนื่องจากระบบคุ้มครองพยานหลักฐานของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลเพียงพอในการให้ความคุ้มครองพยานที่ถูกเปิดเผย

แนวคิดในการนำหลักการเปิดเผยพยานหลักฐานของประเทศ Common Law มาปรับใช้กับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของไทย

หลักการเปิดเผยพยานหลักฐานของประเทศในระบบ Common Law มีหลักการในการให้โอกาสกลุ่มความได้ตรวจสอบพยานหลักฐานโดยกลุ่มความมีสิทธิตรวจสอบกันเอง เนื่องจากระบบ Common Law กระบวนการดำเนินคดีจะเป็นในลักษณะที่ศาลต้องวางตัวเป็นกลาง รวมถึงลักษณะของการดำเนินคดีอาญาจะมีลักษณะคล้ายกับการดำเนินคดีแพ่ง ดังนั้น หลักการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน (Discovery Rule) ของระบบ Common Law จึงทำได้อย่างกว้างขวางกว่าระบบกฎหมายของไทย รวมถึงระบบการให้ประกันหรือระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและระบบการคุ้มครองพยานของประเทศในระบบ Common Law มีประสิทธิภาพและ

²⁹ ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 (มาตรา 158-245) เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2, จัดพิมพ์โดยสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2548, น.238.

น่าเชื่อถือจึงทำให้หลักการในการเปิดเผยพยานหลักฐานถูกบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การที่จะนำวิธีการเปิดเผยพยานหลักฐาน หรือ Discovery Rule มาใช้ในทุกระดับจนถึงอาจไม่เหมาะสมกับระบบกฎหมายและวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งหลัก Discovery Rule อาจส่งผลกระทบต่อหน่วยงานหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นการที่จะนำระบบการเปิดเผยพยานหลักฐานหรือ Discovery Rule มาใช้จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนในบางขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับประเภทความผิด ระบบกฎหมายรวมถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในการต่อสู้คดีแบบไทยด้วย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา ตรีแสน, การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์ (นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2533.

กุลพล พลวัน, การบริหารกระบวนการยุติธรรม, ตำราจตุรภาค 4, ขอนแก่น, 2548.

คณิต ฒ นคร, กรมอัยการ : การปฏิรูปโครงสร้างและระบบงาน, อัยการ ฉบับที่ 50 ปีที่ 5 (ก.พ. 2525).

ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 (มาตรา 158-245) เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2, จัดพิมพ์โดยสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2548.

นฤมล ศิริวานิชย์, การเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลย : ศึกษาเปรียบเทียบ, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2534.

พรเพชร วิชิตชลชัย, การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน, คุณพาท เล่มที่ 2 ปีที่ 42 (เมษายน-มิถุนายน 2538).

-----, ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 8-15 เรื่องการเปรียบเทียบ
กฎหมายวิธีสบัญญัติ, เอกสารประกอบการเรียนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ, การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย, คุณภาพ เล่มที่ 3 ปีที่ 42
(กรกฎาคม – กันยายน 2538).

ไมตรี วงศ์จรศิลป์, ข้อจำกัดการค้นหาข้อเท็จจริงของทนายจำเลยในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย, 2535.

ศุภชัย เกียรติเฉลิมพร, การตรวจสอบพยานหลักฐานโดยศาลก่อนการพิจารณาคดีอาญา,
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย,
2539.

สัณฐักษ์ ปัญวัฒน์ลิขิต, การพิจารณาคดีอาญาคด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม, วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สมทรัพย์ นำอำนวยการ, บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงในคดีอาญา,
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์(นิติศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย,
2541.

หยุด แสงอุทัย, เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา ครั้งที่ 4-5/2525, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

อิทธิ มุสิกะพงษ์, การดำเนินคดีความผิดเล็กน้อย, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534, หน้า 25-26

ภาษาอังกฤษ

Roger Arguile, Criminal Procedure (London : Butterworth & Co.(publishers) Ltd., 1969).

Criminal Procedure and Investigations Act 1996.

Federal Rule of Criminal Procedure 2005.

<http://www.oracleinternational.com/articles/discovery.htm>

